

Ольга Колосовська

БІБЛІОТЕЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ М. В. ГАЛУШКО

Марія Василівна Галушко (Стовп'як) народилася 20 квітня 1935 р. у с. Покрівка Холмського повіту Люблінського воєводства (тепер — Республіка Польща), від 1947 р. сім'я мешкала в м. Теробовля.

Після закінчення семи класів 1951 р. М. Стовп'як вступила в Теробовлянський культосвітній технікум, який закінчила з відзнакою 1954 р. Успішне навчання стало підставою зарахування її без вступних іспитів студенткою Харківського інституту культури. Упродовж 1954—1958 рр. Марія Василівна навчалася на факультеті бібліотекознавства і здобула спеціальність «бібліотекар-бібліограф вищої кваліфікації». Бібліотечну кар'єру розпочала у серпні 1958 р. на посаді методиста Тернопільської обласної бібліотеки для дорослих. Успішна робота впродовж п'яти років сприяла переведенню у січні 1963 р. на посаду головного бібліотекаря, але на такому становищі перебувала недовго. Після одруження Марія Василівна переїхала до Львова, де упродовж неповних десяти років працювала в обласній бібліотеці для дітей: від жовтня 1963 р. до січня 1970 р. — на посаді бібліографа, згодом — завідувачем відділу комплектування і опрацювання літератури, у січні 1970 р. обійняла посаду заступника директора з наукової роботи.

Сьомого березня 1974 р. розпочався новий етап діяльності М. В. Галушко: її запросили очолити науково-методичний відділ бібліотекознавства Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України.

Перший рукописний документ М. В. Галушко — звіт за 1974 р. (Звіт про роботу науково-методичного відділу бібліотекознавства

Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2013. — Арк. 17—37) — свідчить, що до академічної бібліотеки прийшов бібліотечний фахівець, методист високої кваліфікації.

Завідувач відділу констатувала: «...науково-методична робота бібліотеки... була скерована... на забезпечення інформаційних запитів вчених та спеціалістів народного господарства і скеровувалась на дійову методичну і практичну допомогу мережі бібліотек ЗНЦ АН УРСР» (Там само. — Арк. 17). Організуючи роботу, М. Галушко основну увагу звертала на надання бібліотекам методичної допомоги в організації роботи зі святкування 250-річчя АН СРСР, з обліку та організації книжкових фондів, роботи міжбібліотечного абонементу, довідково-бібліографічному та інформаційному обслуговуванню наукових працівників та інститутів і установ Західного наукового центру АН УРСР тощо. Стаціонарне відвідування читального залу відділу склало 830 користувачів (580 з яких — академічні працівники), користувачам було видано 2945 документів. Відділ здійснював інформування бібліотечних фахівців про нові надходження з проблем бібліотекознавства, вибірково розповсюджував інформацію, бібліографічні огляди видань, провадив картотеку з питань бібліотекознавства. Спеціалізований фонд відділу налічував 4360 примірників, що знаходилися у відкритому доступі для читачів, а двічі на тиждень читальний зал працював до 21 год. Постійно (з періодичністю у дві виставки упродовж місяця) організовувалися книжково-ілюстративні виставки: тематичні і нових надходжень. Організовувалися заходи з удосконалення виробничих норм, оновлювалися та складалися регламентуючі документи на основні процеси бібліотечної роботи, як-от: «Про контрольно-пропускний режим бібліотеки», «Шлях книги і періодики в процесі опрацювання», «Методичні рекомендації по організації і веденню картотек в бібліотеках мережі ЗНЦ АН УРСР».

Пріоритетним напрямом діяльності завідувач вважала організацію та ведення науково-методичної роботи і наукових досліджень у межах не лише бібліотеки, а й мережі бібліотечних установ ЗНЦ АН УРСР (разом — 13 бібліотек). Методисти регулярно відвідували бібліотеки мережі, залучаючи працівників основних технологічних підрозділів установи (комплектування, бібліографії, фондів тощо),

здійснюючи всебічний аналіз бібліотечної роботи, надаючи фахові пропозиції з удосконалення технологічних процесів та операцій.

Продумано і виважено планувалися наукові дослідження: здебільшого бібліотека долучалася до виконання загальнодержавної тематики. У межах дослідження «Закономірності формування книжкового фонду наукових бібліотек», з 1974 р. у бібліотеці працювали над вивченням закономірностей формування фондів ЛНБ АН УРСР. Під керівництвом М. В. Галушко «багато уваги працівниками відділу було приділено організації роботи з вивчення закономірностей формування книжкового фонду бібліотеки» (Там само. — Арк. 25), зокрема, було погоджено план проведення дослідження, складено інструктивно-методичну документацію, раз на два місяці проблемна комісія обговорювала стан досліджень в окремих структурних підрозділах бібліотеки. Результати трирічного дослідження стали основою визначення пріоритетів бібліотеки в оптимізації форм і методів інформаційно-бібліографічного обслуговування науковців, удосконаленні організації бібліотечного фонду, координації його комплектування в межах наукових і спеціальних бібліотек. Сформульовані М. В. Галушко рекомендації були чіткі і спрямовані на вдосконалення бібліотечної технології в цьому сегменті (Галушко М. В. Некоторые итоги изучения использования книжных фондов во Львовской научной библиотеке им. В. Стефаника АН УССР // Проблемы формирования и использования фондов литературы библиотек Академии наук СССР и Академий наук союзных республик : сб. науч. тр. — М., 1976. — С. 51—62).

Так само скрупульозно було організовано і проведено дослідження з вивчення складу і використання іноземних журналів у бібліотеці та установах мережі, в полі зору М. В. Галушко були проблеми наукової організації праці та адміністративного управління (Галушко М. В. Удосконалення організаційної структури управління ЛНБ АН УРСР // Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки : зб. наук. пр. / АН УРСР, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника ; редкол.: Стасюк Є. М. (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Наукова думка, 1979. — С. 39—46).

Набутий досвід науково-методичної роботи, опису та вдосконалення бібліотечно-технологічних процесів обумовили подальше дослідницьке поле М. В. Галушко, рівень наукових компетенцій

якої дозволив побачити реальні можливості переходу від дослідження окремих процесів бібліотечної технології до формулювання теоретичних проблем бібліотекознавства. У звіті відділу за 1976 р. М. В. Галушко зазначала: «...потребує поліпшення наукова діяльність відділу в галузі вивчення і розробки теоретичних питань бібліотекознавства. Проте недостатня укомплектованість відділу відповідними кадрами не дає можливості розширити і піднести цю роботу на високий рівень» (Звіт про роботу науково-методичного відділу бібліотекознавства Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2197. — Арк. 21).

Актуальним напрямом вивчення не лише відділу бібліотекознавства, а й наукових працівників наприкінці 1970-х рр. стала історія бібліотеки. До певної міри цьому сприяв прийдешній 40-річний ювілей установи. Марія Василівна неодноразово наголошувала на необхідності провадження та конкретного плану історичних досліджень: «В цілому по бібліотеці не налагоджена робота по відтворенню історії ЛНБ АН УРСР. Згідно рішення Ради при директорі всі матеріали по історії ЛНБ АН УРСР повинні збиратися у науково-методичному відділі за участю відділу бібліографії (подача відомостей про публікації) та всіх інших відділів, на які покладалися обов'язки подавати фотографії та інші матеріали, що відтворюють цікаві заходи відділів бібліотеки» (Там само). І в цьому ж контексті: «Питання історії бібліотеки важливе і потребує серйозного відношення до його вирішення. Суперечливі факти історії ЛНБ АН УРСР (починаючи з 1940 року) потребують детального вивчення цього питання з тим, щоб розробити матеріали до історії бібліотеки в найближчий час» (Там само. — Арк. 22).

Активізації наукових досліджень, презентації здобутків великою мірою сприяли наукові конференції, які відбувалися доволі регулярно. Зокрема, значну увагу відділ приділив підготовці та організації в 1974 р. науково-практичної конференції «Вибірне розповсюдження інформації», що відбувалася за участю працівників ДПНТБ СРСР, БАН СРСР, ЦНБ АН УРСР, ФБАН Азербайджанської РСР, Львівського територіального центру науково-технічної інформації і пропаганди, а також наукових і вишівських бібліотек Львова, бібліотек регіональних академічних установ. М. В. Галушко зазна-

чала: «Конференція, на якій були присутні понад 200 чол., викликала великий інтерес вчених, працівників органів науково-технічної інформації міста Львова і бібліотек і показала її актуальність і своєчасність» (Там само. — Арк. 27).

1976 р. працівники відділу взяли діяльну участь у підготовці та проведенні науково-практичної конференції «Актуальні проблеми діяльності наукових бібліотек у світлі рішень XXV з'їзду КПРС». До конференції долучилися працівники академічних бібліотек Москви, Ленінграда, Києва, Кишинєва, Мінська, Риги, Талліна, вчений секретар Бібліотечної ради з природничих наук Президії АН СРСР М. В. Варфоломеєва. Конференція ухвалила рекомендації, в яких визначено напрями вдосконалення бібліотечно-бібліографічної та інформаційної діяльності наукових бібліотек.

Наступного року бібліотека разом з Українським поліграфічним інститутом ім. І. Федорова була співорганізатором конференції «Великий Жовтень і книга», на якій дискутувалися проблеми, шляхи і методи пропаганди книги, розвитку наукових досліджень з вивчення якості та ефективності наукової книги, соціологічних досліджень читача — споживача книги.

М. В. Галушко завжди велику увагу приділяла роботі з навчання і вдосконалення професійного рівня бібліотечних кадрів, організувала і проводила «загальнобібліотечні семінари з теоретичних проблем бібліотекознавства, бібліографії і проблем науки, методичні семінари у відділах, гуртки по вивченню мінімуму бібліотечної техніки, іноземних мов, відрядження в інші бібліотеки, заочне навчання тощо». Науково-методичний відділ планував означені форми роботи, а також контролював дотримання їх виконання та звітність.

Увага до молодих спеціалістів — одна з рис професійного портрета М. В. Галушко, яка організувала різні заходи адаптації молодих фахівців. Серед молодих бібліотекарів проводилося анкетування, аналіз якого давав інформацію про ставлення до бібліотеки і професії, професійні уподобання і зацікавлення. Проводилися науково-практичні конференції молодих бібліотекарів. 1977 р. була створена Рада молодих спеціалістів, методисти допомагали організувати її роботу, написати Положення про Раду молодих спеціалістів ЛНБ АН УРСР. Тоді ж було організовано і проведено науково-практичну конференцію «Підвищення ефективності праці молодих спе-

ціалістів». Серед дискутованих проблем — професійне становлення молодих, їх роль у житті колективу, що і як читає молодий фахівець, про професійну майстерність бібліотечного працівника і престиж професії тощо. Конференції передувала робота з проведення вибіркової оцінки ділових і особистісних якостей 17 молодих спеціалістів різних підрозділів. Було проведено анкетування та здійснено їх аналіз, проведено бесіди з працівниками, вказано на недоліки, визначено способи їх усунення і відзначено успіхи.

Однак в організації роботи Марії Василівні не завжди було легко і часто доводилося звертати увагу на недостатність фахової підготовки методистів бібліотеки, наголошувати на нечисленності штатів чи бібліотекарів, які б на належному рівні здійснювали методичну роботу. На переконання Марії Василівни, це було суттєвою перешкодою «в піднесенні рівня роботи бібліотек львівських академічних установ».

Злам 1970—1980-х рр. — знаковий період у діяльності М. В. Галушко.

Різнопланова методична робота, організація наукових досліджень, цілеспрямована діяльність з підвищення фаховості колективу, продумана система з виховання молодих бібліотечних кадрів стали запорукою зростання авторитету і професійного іміджу М. В. Галушко. Як організатор бібліотечної роботи, фаховий методист Марія Василівна znana у республіканських і всесоюзних бібліотечних колах. До думки М. В. Галушко прислухаються: у 1979 р. вона прорецензувала сім «інструктивно-методичних документів союзного значення», які надходили від Комісії по координації науково-дослідної і науково-методичної роботи бібліотек АН СРСР і АН союзних республік Бібліотечної ради при Президії АН СРСР. Наступного року на рецензію надійшло уже двадцять таких документів (Оп. 1, од. зб. 2360. — Арк. 19), у 1981 р. — двадцять два документи (Оп. 1, спр. 2401). Упродовж 1980—1981 рр. Марія Василівна брала участь у засіданнях Комісії по координації науково-дослідної і науково-методичної роботи Бібліотечної ради з природничих наук при Президії АН СРСР та 16 нарадах директорів бібліотек АН СРСР і АН союзних республік (Оп. 1, од. зб. 2360. — Арк. 24).

Збільшився кількісно і зріс фахово науково-методичний відділ, розширювалися напрями його діяльності. На початку 1980-х рр.

Марія Василівна — член Комісії по координації науково-дослідної і науково-методичної роботи бібліотек АН СРСР і АН союзних республік Бібліотечної ради при Президії АН СРСР, член вченої ради бібліотеки, ради при директорі, науково-методичної ради, активний громадський діяч.

У вересні 1982 р. «у зв'язку з виробничою необхідністю» М. В. Галушко була переведена на посаду завідувача відділу рідкісної книги. Таке переміщення Марія Василівна пережила доволі складно, проте, призвичаєна фахово і відповідально виконувати професійні обов'язки, з великим ентузіазмом взялася за освоєння нової ділянки праці. М. В. Галушко намагалася вивчити доволі складну систему фондів, пізнати основні процеси опрацювання стародруків і рідкісних видань. Оскільки перед нечисленим штатом відділу стояло завдання з опису неосвоєного фонду стародруків, саме на цей процес Марія Василівна скерувала зусилля працівників відділу і домоглася від адміністрації бібліотеки виділення додаткових коштів на опрацювання стародруків шляхом залучення працівників на договірних умовах. На кінець 1982 р. у відділі було опрацьовано близько 65 тис. стародруків латинським шрифтом, 2,5 тис. кириличних та 2 тис. гражданських друків. Фонд неопрацьованих стародруків налічував більше 50 тис. од. зб. Від 1983 р. у відділі — час найінтенсивнішого освоєння стародруків. На кінець 1980-х рр. фонди відділу описано, створено інформаційно-довідковий апарат на фонди стародруків та рідкісних видань ХІХ—ХХ ст.

М. В. Галушко також дбала про розширення приміщень відділу: їй вдалося переконати адміністрацію в доцільності освоєння книгосховищ у підвальному приміщенні: там було проведено ремонтні роботи, застелено три нових книгосховища під новоопрацьовані стародруки. Широко закреслені плани Марії Василівни далі продовжували працівники відділу уже без її присутності.

У бібліотечних документах сухо зазначено: М. В. Галушко 1 листопада 1989 р. переведена на посаду заступника директора з бібліотечної роботи. Марія Василівна не лише поверталася в головний корпус бібліотеки, а й отримала пропозицію адміністративної посади, до якої прагнула упродовж своєї бібліотечної кар'єри і на яку, безсумнівно, заслуговувала. Щоправда, час був складний не тільки для бібліотеки, а й для країни загалом. Нелегким він виявив-

ся і для М. В. Галушко. Змінився очільник бібліотеки, а 1 лютого 1992 р. за власним бажанням звільнилася і М. В. Галушко (у зв'язку з виходом на пенсію). На моє глибоке переконання, це була невинуватана професійна втрата для адміністрації бібліотеки, особливо в такий складний період трансформації бібліотечної діяльності. Досвід та фахова компетентність Марії Васиївни могли би прислужитися вирішенню численних бібліотечних завдань такого непростого періоду.

Бібліотекознавчі публікації М. В. Галушко

Галушко М. В. Інформаційна робота бібліотек інститутів та установ ЗНЦ АН УРСР / М. В. Галушко, О. С. Коваленко // Бібліотека і науково-технічний прогрес : темат. зб. наук. пр. / АН УРСР, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника ; редкол.: Стасюк Є. М. (відп. ред.) та ін. — К. : Наукова думка, 1975. — С. 149—155.

Галушко М. В. Некоторые итоги изучения использования книжных фондов во Львовской научной библиотеке им. В. Стефаника АН УССР / М. В. Галушко // Проблемы формирования и использования фондов литературы библиотек Академии наук СССР и Академий наук союзных республик : сб. науч. тр. — М., 1976. — С. 51—62.

Галушко М. В. Удосконалення організаційної структури управління ЛНБ АН УРСР / М. В. Галушко // Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки : зб. наук. пр. / АН УРСР, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника ; редкол.: Стасюк Є. М. (відп. ред.) та ін. — К. : Наукова думка, 1979. — С. 39—46.

Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР : путівник / АН УРСР ; упоряд.: М. В. Галушко, Є. Є. Кравченко ; відп. ред. Є. М. Стасюк. — К. : Наукова думка, 1979. — 80 с.

Галушко М. В. Методичне забезпечення бібліотечно-бібліографічних процесів ЛНБ АН УРСР і бібліотек львівських установ АН УРСР / М. В. Галушко // Бібліотекознавство та бібліографія : [зб. наук. пр.] / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — К. : Наукова думка, 1982. — С. 4—15.

Галушко М. В. Видання «Слова о полку Ігоревім» ХІХ — початку ХХ ст. у фондах відділу рідкісної книги ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР / М. В. Галушко // Бібліотека. Книга. Читач : [зб. наук. пр.] / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника ; [редкол.: М. В. Лізанець (відп. ред.) та ін.]. — К. : Наукова думка, 1987. — С. 4—14.

Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР : історичний нарис / АН УРСР, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; [редкол.: М. В. Лізанець (відп. ред.) та ін.]. — К. : Наукова думка, 1989. — 203 с.

Збірка листівок у фонді відділу рідкісної книги Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР // Бібліотека — науці : зб. наук. ст. / АН УРСР, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; [редкол.: М. В. Лізанець (відп. ред.) та ін.]. — К. : Наукова думка, 1990. — С. 5—21.

Галушко М. В. Особисті бібліотеки А. С. Петрушевича і М. С. Возняка та колекції І. С. Свенціцького та Ф. Ржегоржа як джерело до вивчення історії слов'янських народів / М. В. Галушко // Бібліотека — скарбниця духовності : Міжнар. наук. конф., присвячена 50-річчю Львівської наукової бібліотеки АН України. — К., 1993. — С. 130—139.

Лідія Сніцарчук

ПРЕСОЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДОМОГО БІБЛІОГРАФА М. В. ГАЛУШКО

Марія Василівна Галушко розпочала свою працю в царині українського пресознавства 1993 р. — у рік створення Науково-дослідного центру періодики (тепер — Науково-дослідний інститут пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника), основним завданням якого було й залишається донині формування бібліографії української преси.

Становлення нашої дослідницької інституції відбувалося у доволі непростий час, коли закрита для широкого кола науковців різноаспектна інформація про українську минувшину ретельно складувалася у т. зв. спеціальних фондах. Досвід вивчення української преси у попередні (радянські) роки був доволі незначним і, зрозуміло, однобоким, з виокремленням ідеологічно «правильних» видань, з ретельним вивченням журналістської та публіцистичної творчості й редакторсько-видавничої діяльності вірнополітично заангажованих осіб. Працівники нашої інституції опинилися сам-на-сам перед величезним масивом незнаних знань, які необхідно було не лише здобути, а й гідно представити широкому колу читачів, належним чином увести в науковий обіг, сформувавши при цьому реальну панораму українського інформаційного простору XIX—XX ст.

Перші кроки в методологічному забезпеченні дослідницького процесу зробила саме Марія Василівна за активної участі ініціатора й організатора створення НДЦ періодики, багатолітнього